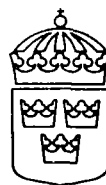

Försvarsutskottets betänkande

1985/86:10

om förmåner inom frivilligförsvaret
(prop. 1985/86:134)

FöU
1985/86:10

I betänkandet behandlas förslag som regeringen – efter föredragning av försvarsministern, statsrådet Roine Carlsson – har förelagt riksdagen i proposition 1985/86:134. Vidare behandlas fyra motioner, 1985/86:528–531, som har väckts med anledning av propositionen.

Sammanfattning

Utskottet anser att en lagstadgad rätt till ledighet för deltagande i frivillig försvarsverksamhet skulle vara till gagn för totalförsvaret. Med hänvisning till återstående arbete i regeringskansliet avstyrker utskottet att riksdagen nu beslutar i frågan.

Utskottet godtar de förslag till ersättningar och förmåner inom frivilligförsvaret som läggs fram i propositionen. Förslagen innebär bl. a. ett vidgat användande av dagpenningssystemet. Personalen inom allmänna hemvärnet, liksom frivillig avtalspersonal, föreslås få en årlig utbildningspremie i stället för nuvarande ersättningar. Rätten till familjebidrag vidgas för den som deltar i frivilligförsvaret. Till frivillig instruktör förordas utskottets majoritet timarvoden och veckokursarvoden (beräknade per dag) enligt regeringens förslag. Tre reservationer har avgivits mot utskottets förslag rörande ersättningar till frivilliga instruktörer.

Inledning

Frivilliga försvarsorganisationer är en sammanfattande benämning på de organisationer som behandlas i kungörelsen (1970:301) om frivillig försvarsverksamhet. Till frivilligförsvaret hänförs även hemvärnet som organisatoriskt ingår i armén och vars verksamhet regleras i hemvärnskungörelsen (1970:304).

För närvarande finns 22 frivilligorganisationer. Sammanlagt ca 750 000 personer deltar i frivillig försvarsverksamhet.

Frivilligförsvaret kompletterar de statliga försvarsåtgärderna. Vissa frivilligorganisationer har som uppgift att rekrytera och utbilda för befattningar i såväl den militära som de civila delarna av totalförsvarets krigsorganisation. Andra vidareutbildar personal i sådana befattningar. En del organisationers utbildningsverksamhet tar sikte på att öka den enskildes personliga färdighet att verka inom totalförsvaret.

Frivillig utbildning för verksamhet inom totalförsvaret indelas med hänsyn till utbildningens inriktning i grundutbildning, repetitionsutbildning, beföringsutbildning och kompletteringsutbildning. Utbildningen inom hemvärnet omfattar introduktionsutbildning, årlig utbildning, befälsutbildning och övrig utbildning. Hemvärnets årliga utbildning kan anses som en form av repetitionsutbildning. Vissa frivilligorganisationer och även hemvärnets rekryterar sin personal delvis bland ungdomar, som ges särskild ungdomsutbildning.

Utskottet har i olika sammanhang understrukit frivilligförsvarets betydelse som komplement till övriga försvarsåtgärder och har i vissa fall markerat den vikt det tillmäter frivilligorganisationernas verksamhet genom att föreslå riksdagen att ge ekonomiskt stöd till dessa organisationer utöver vad regeringen hade föreslagit (FöU 1982/83:9, rskr. 271, FöU 1984/85:9, rskr. 258). Ett annat uttryck för statsmakernas stöd till och uppmuntran av frivilligverksamheten är – som försvarsministern framhåller i propositionen – att ekonomiska ersättningar och andra förmåner till frivilligpersonalen har en ändamålsenlig utformning. Mot denna bakgrund har regeringen lagt fram förslag i syfte att skapa ett system som är enklare och lättare att administrera och som uppfattas vara rättvisare än det nuvarande. Dessutom innehåller förslaget vissa förbättringar av frivilligförmånerna. Regeringsförslaget bygger på det arbete som frivilligförmånskommittén (FFMK) utfört och vars resultat har redovisats i betänkandet (SOU 1985:35) Ersättningar och förmåner inom frivilligförsvaret samt på remissyttrandena över detta. Ett av FFMK:s förslag gäller införande av en lagstadgad rätt till ledighet vid deltagande i frivillig försvarsverksamhet. Propositionen innehåller – av skäl som försvarsministern redovisar – inte något förslag om en sådan rätt. Flera motionsyrkanden tar upp den frågan. Utskottet behandlar den inledningsvis i detta betänkande.

1 Rätt till ledighet för deltagande i frivillig försvarsverksamhet

Föredragande statsrådet förklarar sig i avvaktan på fylligare underlag inte vara beredd att för närvarande ta ställning till FFMK:s förslag om lagstadgad rätt till ledighet för deltagande i frivillig försvarsverksamhet.

Motioner

1985/86:528 av Gunnar Björk i Gävle (c) och Gunhild Bolander (c) vari yrkas (yrkande 1) att riksdagen begär att regeringen för riksdagen lägger fram förslag om att lagfäst rätt till ledighet för frivillig försvarsutbildning införs.

1985/86:529 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) vari yrkas (yrkande 1) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående rätt till ledighet för deltagande i frivillig försvarsverksamhet i enlighet med vad i motionen anförts.

1985/86:531 av Lennart Blom m. fl. (m) vari yrkas (yrkande 1) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförs om rätt till ledighet för deltagande i frivillig försvarsverksamhet.

FöU 1985/86:10

Nuvarande ordning

Beträffande frivilligpersonalens nuvarande rätt till ledighet m. m. vid deltagande i frivillig försvarsutbildning gäller följande.

1. Enligt lagen (1974:981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning (studieledighetslagen) har arbetstagare såväl i allmän som i enskild tjänst rätt till sådan ledighet. Lagen är tillämplig också på frivillig försvarsutbildning. Den ger en arbetsgivare rätt att uppskjuta ledighet till senare tid än arbetstagaren har begärt.

2. Lagen (1939:727) om förbud mot uppsägning och avskedande av arbetstagare med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m. ger i princip samma skydd mot uppsägning och avskedande åt personal med A- eller B-avtal och hemvärnsmän vid repetitionstjänstgöring (motsvarande) som värnpliktig enligt lagen åtnjuter under värnpliktstjänstgöring. Däremot finns inte något motsvarande skydd för frivillig som går igenom grundutbildning för krigsbefattning (personal med A- eller B-avtal), befodringsutbildning och kompletteringsutbildning eller utbildas till eller tjänstgör som instruktör.

3. I allmänna avlöningsavtal rörande statligt och kommunalt anställda finns regler rörande löneförmåner vid deltagande i frivillig försvarsutbildning.

4. Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) har utfärdat vissa rekommendationer till sina medlemmar när det gäller beviljande av ledighet för arbetstagare för att genomgå frivillig befälsutbildning, frivillig utbildning i krigsbefattning och utbildning inom hemvärdet samt rörande den anställdes löneförhållanden under sådan utbildning.

Utskottet

FFMK finner det med hänsyn till frivilligverksamhetens stora betydelse för totalförsvaret vara ytterst otillfredsställande att den frivilliga försvarsutbildningen enligt nuvarande ordning inte värderas högre än annan utbildning, t. ex. av hobbykaraktär, när det gäller möjlighet att få ledighet. En klar brist i nuvarande bestämmelser är vidare enligt kommitténs mening att frivillig personal som går igenom försvarsutbildning – utom vad gäller repetitionsutbildning – saknar skydd mot uppsägning och avskedande.

FFMK:s förslag till lagfäst rätt till ledighet för frivillig försvarsverksamhet omfattar all avtalsenlig tjänstgöring inom totalförsvaret (repetitionsutbildning) samt grundutbildning, befodringsutbildning och sådan kompletteringsutbildning som behövs för att den enskilde skall uppnå eller behålla kompetens för sin krigsbefattning. Rättigheten föreslås bli reglerad i lagen (1939:727) om förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m. Lagen föreslås samtidigt kompletteras med bestämmelser som ger all personal som går igenom frivillig försvarsutbildning skydd mot uppsägning eller avskedande.

I motionerna 1985/86:528 (c), 529 (fp) och 531 (m) hävdar motionärerna att riksdagen vid behandlingen av föreliggande regeringsförslag bör fatta beslut om att en lagstadgad rätt till ledighet för deltagande i frivillig försvarsutbildning skall införas. I motion 531 (m) tar motionärerna sikte på ett principbeslut om att en sådan lagstiftning skall träda i kraft den 1 januari 1987. Utformningen av ett lagförslag anser de bör ankomma på regeringen. Även i motion 528 (c) föreslås att riksdagen begär ett lagförslag i ämnet. Motion 529 (fp) föreslår en lagstiftning i enlighet med FFMK:s förslag.

Utskottet vill inledningsvis peka på att försvarsministern i propositionen uttalar förståelse för de argument FFMK framför rörande sitt förslag om en lagfäst rätt till ledighet för deltagande i frivilligutbildning för uppgifter i totalförsvarets krigsorganisation. Han anser i likhet med kommittén att en sådan rätt skulle bidra till att förbättra rekryteringen av personal för frivilligverksamhet. Representanter för överbefälhavaren och för de frivilliga försvarsorganisationerna har inför utskottet framfört liknande synpunkter och prioriterat tillkomsten av en sådan lagstiftning mycket högt. En sådan uppfattning kommer också till uttryck i motionerna 528 (c), 529 (fp) och 531 (m) som alla innehåller yrkanden att riksdagen nu skall fatta beslut i denna fråga. Även utskottet har en positiv inställning till att en sådan rätt införs. Det kan alltså konstateras att det finns en bred anslutning kring uppfattningen att införandet av en sådan rättighet skulle vara till gagn för de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet och därmed för totalförsvaret.

Mot denna bakgrund finner utskottet angeläget att regeringen aktivt och utan tidsutdräkt förbereder ett lagförslag i ämnet. Utskottet har anledning räkna med att så sker utan att riksdagen nu gör ett särskilt uttalande. Syftet med motionerna 528 (c), 529 (fp) och 531 (m) får därmed anses vara tillgodosett.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen avslår motionerna 1985/86:528, yrkande 1, 1985/86:529, yrkande 1, och 1985/86:531, yrkande 1, om uttalanden av riksdagen angående en lagstadgad rätt till ledighet för deltagande i frivillig försvarsutbildning.

2 Förmåner och ersättningar inom frivilligförsvaret

Propositionen

Regeringen har föreslagit riksdagen att

1. anta ett till propositionen fogat förslag till lag om ändring av familjebidragslagen (1978:520),
2. godkänna vad föredragande statsrådet har förordat om ersättningar och förmåner inom frivilligförsvaret.

Motioner

1985/86:528 av Gunnar Björk i Gävle (c) och Gunhild Bolander (c) vari yrkas (yrkande 2) att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna beträffande veckokursarvodet att man beaktar vad som anförts i motionen.

1985/86:529 av Kerstin Ekman m. fl. (fp) vari yrkas (yrkande 2) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående instruktionsersättning i samband med veckoslut och veckodagar.

FöU 1985/86:10

1985/86:530 av Sten Sture Paterson (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att ingen tidsbegränsning för ersättning till frivilliga instruktörer införs.
2. att riksdagen beslutar att det s. k. frivilligarvodet kopplas till ersättning för kvalificerad övertid i vederbörandes lönegrad, alternativt till N 14:0,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ersättning för resa med egen bil.

1985/86:531 av Lennart Blom m. fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar att för instruktörer vid hemvärnets övningar skall maximigränsen för timarvode sättas till tolv timmar,
3. att riksdagen beslutar att veckokursarvodet för instruktörer fastställs till 300 kr. per dag.

Nuvarande ordning

De nuvarande ersättningarna och förmånerna till frivilligpersonal under utbildning och tjänstgöring inom totalförsvaret i fred grundas på ett beslut av riksdagen år 1977 (proposition 1976/77:49, FöU 8, rskr. 153). Efter förslag i proposition 1982/83:115 har riksdagen vidare beslutat (FöU 1982/83:11, rskr. 291) att det dagpenningssystem, som i fred tillämpas för värnpliktiga m. fl. under repetitionsutbildning, under beredskap och krig skall gälla även för den frivilliga personal som tjänstgör inom försvarsmakten, inkl. hemvärdet, och civilförsvaret.

Förmånssystemet i fred regleras genom bestämmelser som i vissa fall är detaljerade. De bygger bl. a. på den indelning av utbildningen med hänsyn till inriktningen för vilken redogjorts i det föregående. Det har också i olika sammanhang gjorts gällande att systemet skapar orimliga olikheter i fråga om ersättningar. Man har också uttalat att det är svårt att få en samlad bild av förmånernas inbördes sammanhang och avvägning. Det nuvarande regelsystemet medför vidare, framhålls det, ett alltför omfattande och betungande administrativt arbete i förhållande till frivilligorganisationernas resurser.

Ersättningar och förmåner under beredskap och krig

Föredragande statsrådet

Föredragande statsrådet förordar att frivillig personal inom försvarsmaktens och civilförsvarets krigsorganisation i enlighet med riksdagens tidigare beslut (prop. 1982/83:115, FöU 11, rskr. 291) får dagpenning enligt det dagpenningssystem som enligt värnpliktsförordningen (1976:1008) gäller för värnpliktiga m. fl. vid repetitionsutbildning. Sådan dagpenning motsvarar hel sjukpenning enligt den allmänna sjukförsäkringen. Den enskilde avses dessutom erhålla s. k. fälttraktamente och i vissa fall också befattningspenning. Försvarsministern föreslår att dagpenningssystemet

met för hemvärnets personal tillämpas fr. o. m. den tidpunkt då hemvärnsberedskap gäller eftersom hemvärdet kan antas bli den del av totalförsvaret som först beordras inta beredskap. I det sammanhanget påpekar försvarsministern att driftvärdets personal och personal inom företagshemvärdet skall avlönas av sin arbetsgivare också under beredskapstillstånd och krig.

Frivillig personal som utbildas för och placeras i olika uppgifter inom sjukvårdssektorn eller näringslivet föreslås lönemässigt jämföras med övriga personalkategorier på tjänstgöringsplatsen. Detta betyder att denna personal avses ersättas enligt gällande regler för anställda inom näringslivet och den civila krigssjukvården. Personal från frivilligorganisationerna som placeras i uppgifter vid enheter som organiseras på liknande sätt som staber inom försvarsmaktens krigsorganisation, t.ex. civilbefälhavarkanslier och länsstyrelsernas krigsorganisation, föreslås få ersättning enligt det för försvarsmakten och civilförsvaret gällande dagpenningssystemet. Även frivilligorganisationernas egen avtalsbundna personal föreslås få ersättning enligt dagpenningssystemet.

Utskottet

Riksdagen har tidigare beslutat att det dagpenningssystem som gäller för värnpliktiga m. fl. vid repetitionsutbildning också skall gälla för frivilligpersonal i försvarsmaktens och civilförsvarets krigsorganisation (prop. 1982/83:115, FöU 11). Nu föreliggande förslag innebär ingen ändring i detta avseende. Försvarsministerns förslag rörande tidpunkten för dagpenningssystemets tillämpning på hemvärnets personal är betingat av de ansvarsfulla uppgifter hemvärdet har i övergången från fred till beredskap och krig. Betydelsen av hemvärnets snabba insatser i ett sådant läge understryks genom den föreslagna ordningen. Utskottet stöder också förslaget i propositionen att frivilligpersonal med uppgifter inom sjukvårdssektorn och i näringslivet lönemässigt skall jämföras med övrig personal på tjänstgöringsstället. Detta innebär att utskottet inte ställer sig bakom en hemställan till utskottet från Svenska Blå Stjärnan om att personal från denna frivilligorganisation skall få dagpenning, bl. a. vid tjänstgöring inom överblockorganisationen.

Utskottet har inte heller i övrigt något att erinra mot vad försvarsministern har förordat om ersättningar och förmåner till frivilligpersonal under beredskap och krig.

Ersättningar och förmåner i fredstid

Föredragande statsrådet

I propositionen föreslås i linje med vad FFMK har förordat en väsentligt vidgad tillämpning av dagpenningssystemet även i fredstid. Detta medför bl. a. att dagpremier och utbildningspremier efter grundkurser kan slopas. Regeringsförslaget innebär att dagpenning skall utbetalas till frivilligpersonal vid centralt anordnad utbildning eller annan tjänstgöring. Dagpenning föreslås även utbetalas vid sådan kvalificerad regional utbildning/tjänstgö-

ring som förutsätter att vardagar tas i anspråk. Härvid skall den frivillige få dagpenning under hel vardag samt under lördag och söndag som omsluts av utbildning eller tjänstgöring. För att stimulera den lokala verksamheten och förbättra rekryteringen till krigsorganisationen föreslås, med avsteg från vad FFMK har förordat, att dagpenning skall utgå också vid s. k. hemortsutbildning som pågår under en veckohelg, under förutsättning att inkomstbortfall kan styrkas. En grundläggande förutsättning för att dagpenning skall utgå bör enligt propositionen alltid vara att tjänstgöringen har som syfte att ge, vidmakthålla eller höja kompetens för krigsplacering. Regeringen eller den myndighet som regeringen utser avses tillsammans med berörd frivilligorganisation fastställa vilken tjänstgöring som uppfyller dessa krav.

Befattningshavare inom hemvärdet och frivilligorganisationerna som deltar i ledningsövning för totalförsvaret skall också erhålla ersättning med dagpenning. Detsamma avses gälla personal i förband inom allmänna hemvärdet som enligt särskilda bestämmelser medverkar vid bevakning och efterspaning m. m. eller deltar i samövning med förband under krigsförbandsövning.

Vid all övrig utbildning som omfattar i genomsnitt minst sex timmar per dag föreslås att det utbetalas dag ersättning motsvarande dag ersättning till värnpliktig enligt värnpliktsförmånsförordningen (1976:1008).

Till personal inom allmänna hemvärdet som fullgör kontrakt senlig årlig repetitionsutbildning liksom till frivillig avtalspersonal föreslås utgå en årlig utbildningspremie. Denna förmån, som ersätter nuvarande dag ersättning och dagpremie, är avsedd att uppmuntra personalen att fullgöra föreskriven utbildning. Enligt propositionen bör det ankomma på regeringen eller myndighet som regeringen utser att i samråd med frivilligorganisationerna besluta om den årliga utbildningspremiens storlek. Regeringen förutsätts också besluta om storleken av det arvode som försvarsministern föreslår skall utgå till hemvärnspersonal som deltar i sammanträde med hemvärdets särskilda organ för förslags- och beslutanderätt. Det bör enligt propositionen också ankomma på regeringen att fatta beslut rörande reseförmåner till frivillig personal och instruktörer. Till frågan om ersättningar till instruktörer återkommer utskottet i det följande.

Försvarsministern förordar vidare att frivilligpersonalen skall ha rätt till familjebidrag vid utbildning eller tjänstgöring som pågår fyra dagar i följd och inte ger rätt till dagpenning eller lön enligt de grunder som gäller för anställd personal. För närvarande krävs det att sådan verksamhet pågår minst fem dagar i följd för att denna förmån skall kunna utgå. Vidare förordar försvarsministern att frivilligpersonal som får dagpenning eller lön enligt angivna grunder skall ha rätt till näringsbidrag. Därigenom ökar frivilligpersonalens möjlighet att få näringsbidrag såväl i fredstid som under beredskap och krig. Ett genomförande av regeringens förslag i denna del gör en ändring i familjebidragslagen (1978:520) nödvändig. Till propositionen är fogat ett förslag härom.

Regeringens förslag om ersättningar i fredstid till frivilligpersonalen innebär förbättringar som markerar statsmakternas vilja att stödja och uppmuntra den frivilliga försvarsverksamheten. Genom de förbättringar av förmånerna som förslaget innehåller ökas frivilligpersonalens möjligheter att delta i grundutbildning och att fullgöra avtalsenlig tjänstgöring. Detta förhållande bör kunna medföra en breddad och jämnare rekrytering inom frivilligorganisationerna. Den vidgade tillämpningen av dagpenningssystemet i fredstid kan också beräknas medföra en avsevärd administrativ förenkling. Vad försvarsministern förordat om ersättningar och förmåner i fredstid inom frivilligförsvaret biträds därför av utskottet. Utskottet tillstyrker att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i familjebidragslagen (1978:520). Förslaget är fogat till detta betänkande som bilaga.

Ersättningar till instruktörer

Föredragande statsrådet

Försvarsministern förordar att till en tillfällig instruktör vid utbildningskurs som pågår minst tre kalenderdygn i följd med minst sex timmars verksamhet per dygn skall utgå ett timmarvode med 150 kr./dag. I förekommande fall får instruktören härutöver ersättning för förlorad avlöning med belopp som motsvarar hel sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Vid annan utbildning föreslås tillfällig instruktör få ett timmarvode om 100 kr. som omfattar ersättning för normalt förberedelse- och efterarbete samt restid. Maximalt åtta timmar per dygn föreslås kunna ersättas.

Beträffande instruktörernas reseförmåner ankommer det – som framgår av redogörelsen i det föregående – på regeringen att fatta beslut.

Utskottet

Mot de föreslagna ersättningarna till tillfälliga instruktörer riktas det kritik i olika avseenden i flera motioner.

I motion 1985/86:530 (m) föreslås att timmarvode skall utgå med ett belopp som motsvarar ersättning för kvalificerad övertid i den lönegrad instruktören är placerad om denne är statstjänsteman och i annat fall enligt lönegrad N 14 (f. n. 105 kr.) i stället för med 100 kr. per timme som föreslås i propositionen.

Utskottet finner det lämpligast att timmarvode till instruktörer bestäms till ett visst belopp i kronor. Med ett system enligt motion 530 (m) skulle instruktörens yrke och lön kunna påverka ersättningens storlek på ett sätt som inte är önskvärt. Motion 530 bör inte bifallas i denna del.

Samma motionär hävdar vidare att den i propositionen föreslagna maximigränsen för timmarvode (åtta timmar per dygn) bör slopas. I motion 531 (m) vill motionärerna ha maximigränsen höjd till tolv timmar per dygn. Enligt motionärerna är den i propositionen föreslagna begränsningen för snäv när det gäller hemvärnets övningar. Den kan, framhåller de,

medföra ett ökat behov av instruktörer.

Utskottet finner det vara rimligt att – som föreslås i propositionen – timarvode skall kunna utgå för högst åtta timmar per dygn. För att en instruktörsuppgift skall kunna fullgöras effektivt bör den begränsas på angivet sätt. I sammanhanget bör påpekas att vissa instruktörer vid stora övningar kan komma i åtnjutande av förbandsövningstillägg. Här behandla- de yrkanden i motionerna 530 och 531 bör avslås av riksdagen.

I motionerna 1985/86:528 (c) och 531 (m) föreslås att veckokursarvo- det fördubblas i förhållande till vad regeringen har förordat, dvs. fastställs till 300 kr. per dag. Motionärerna jämför det föreslagna veckokursarvode med det timarvode om 100 kr., som försvarsministern förordar och motionärerna godtar skall utgå till de frivilliga instruktörerna. För ett arbete under en hel vecka (söndag–lördag) får instruktören alltså sammanlagt 1 050 kr., medan en veckoslutskurs som berör 2,5 dagar med timarvode ger instruktören 2 000 kr. i ersättning. För att utjämna skillnaden mellan ersättning i form av timarvode och veckokursarvode föreslås i motion 529 (fp) att timarvode i anslutning till lördag och söndag/helgdag bestäms till 80 kr./tim. medan veckokursarvode fastställs till 250 kr./dag.

Enligt *utskottets* mening står det föreslagna veckokursarvode och timarvo- det i acceptabel relation till varandra. Utskottet har därvid beaktat att instruktörer vid veckokurser även får ersättning för mistad lön. Motionerna 528 (c), 529 (fp) och 531 (m) bör avslås i den del de rör timarvodets eller veckokursarvodets storlek.

Motion 531 (m) tar också upp reseersättningarna till de tillfälli- ga instruktörerna inom den frivilliga försvarsverksamheten.

Nu gällande bestämmelser, som innebär att reseförmåner till instruktörer skall utgå enligt kollektivavtal som gäller för statstjänstemän i allmänhet, har lett till olika tillämpning.

FFMK föreslår att bestämmelserna om reseersättningar till instruktörerna skall förenklas och utformas så att dessa skall känna sig likformigt och rättvist behandlade. I detta syfte föreslår kommittén att tillfällig instruktör vid färd med egen bil till och från frivilligutbildning skall få ersättning enligt en schablon med lägsta belopp enligt det statliga bilersättningsavtalet – för närvarande 95 öre/km. Ett genomförande av förslaget skulle innebära att bilersättningen blir lägre i de fall då frivilliginstruktören för närvarande får ersättning enligt det statliga bilersättningsavtalets högre belopp. I andra fall skulle förslaget innebära förbättringar i förhållande till det sätt på vilket bestämmelserna i dag tillämpas.

Motion 531 syftar till att det statliga bilavtalets högre belopp skall vara ersättningsnorm för instruktörer som i sin ordinarie tjänstgöring får bilersätt- ning på denna nivå.

Utskottet har inhämtat att man inom regeringkansliet för närvarande ser över bestämmelserna om instruktörernas reseförmåner. Arbetet har enligt vad utskottet har inhämtat som utgångspunkt FFMK:s förslag men andra lösningar övervägs också. I avvaktan på resultatet av detta arbete bör riksdagen inte uttala sig om instruktörernas reseförmåner. Motion 531 bör avslås i denna del.

Det inom hemvärdet tillämpade systemet för ersättning av kostnader med dels schablonersättning, dels ersättning mot räkning föreslås tillämpas inom all frivillig försvarsverksamhet. Befäl inom allmänna hemvärdet föreslås vidare i stället för arvode få befattningspenning. Även vissa funktionärer inom frivilligorganisationerna föreslås få denna förmån. Frivilligorganisationernas funktionärer i övrigt avses få arvode av nuvarande typ. Det ankommer, anför försvarsministern, på regeringen eller myndighet som regeringen utser att reglera ersättningar och arvoden. *Utskottet* har ingen invändning mot vad föredragande statsrådet har förordat i denna fråga.

Genomförandet m. m.

Mot det i propositionen framlagda förslaget att de nya reglerna skall börja tillämpas den 1 januari 1987 har *utskottet* ingen erinran. Ett ikraftträdande vid denna tidpunkt är önskvärt, eftersom ett omfattande arbete med utformning av olika detaljbestämmelser ännu återstår. Det bör i detta sammanhang redovisas att förslaget beräknas kosta 12,5 milj. kr. Under fjärde huvudtitelns anslag F 16. Frivilliga försvarsorganisationer m. m. har i proposition 1985/86:100 bil. 6 beräknats medel för genomförande av förslaget. Riksdagen har nyligen (FöU 1985/86:8, rskr. 182) anvisat medel under anslaget enligt regeringsförslaget. Ett genomförande av förslaget kommer också att medföra vissa kostnadsökningar under femte huvudtitelns anslag Beredskapslagring och utbildning m. m. för hälso- och sjukvård i krig och anslaget Statsbidrag till frivilliga försvarsorganisationer under tionde huvudtiteln. Försvarsministern föreslår efter samråd med cheferna för social- och arbetsmarknadsdepartementen att dessa kostnadsökningar för budgetåret 1986/87 får finansieras genom överskridande av berörda anslag.

Utskottets hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i familjebidragslagen (1978:520),
2. beträffande *ersättningar och förmåner under beredskap och krig* att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet har förordat,
3. beträffande *ersättningar och förmåner i fredstid* att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet har förordat,
4. beträffande *ersättningar till instruktörer*
 - a) att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motion 1985/86:530, yrkande 2, godkänner vad föredragande statsrådet har förordat om att timarvodet skall bestämmas till visst belopp,
 - b) att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1985/86:530, yrkande 1, och 1985/86:531, yrkande 2, godkänner vad föredragande statsrådet har förordat om maximigräns för antalet timarvoden under ett dygn,

c) att riksdagen med bifall till propositionen och med avslag på motionerna 1985/86:528, yrkande 2, 1985/86:529, yrkande 2. och 1985/86:531, yrkande 3. godkänner vad föredragande statsrådet har förordat om storleken av veckokursarvode och timarvode.

d) att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet i övrigt har förordat,

e) att riksdagen avslår motion 1985/86:530, yrkande 3, om reseersättningar till instruktörer,

5. beträffande *ersättningar och förmåner vid deltagande i frivillig försvarsverksamhet i övrigt*

att riksdagen godkänner vad föredragande statsrådet har förordat.

Stockholm den 29 april 1986

På försvarsutskottets vägnar

Lennart Blom

Närvarande: Lennart Blom (m), Olle Göransson (s), Roland Brännström (s), Åke Gustavsson (s), Kerstin Ekman (fp), Gunnar Björk i Gävle (c), Evert Hedberg (s), Göthe Knutson (m), Ingvar Björk (s), Hans Lindblad (fp), Olle Aulin (m), Iréne Vestlund (s), Christer Skoog (s), Lennart Holmsten (s) och Anita Bråkenhielm (m).

Reservationer

1. Maximigränsen för timarvode till instruktör (punkt 2)

Lennart Blom, Göthe Knutson, Olle Aulin och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 9 börjar med "Utskottet finner det vara" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Liksom motionärerna bakom motionerna 530 (m) och 531 (m) anser *utskottet* att timarvode bör kunna utbetalas för mer än åtta timmar per dygn. En maximigräns vid åtta timmar kan leda till att utbildning i vissa fall kommer att kräva fler instruktörer, vilket leder till kostnadsökningar. Detta gäller särskilt övningar inom hemvärnet. Utskottet förordar att maximigränsen bestäms till tolv timmar. Detta bör riksdagen godkänna.

dels att utskottets hemställan (s. 10) i moment 4. b) bort ha följande lydelse:

4. beträffande *ersättningar till instruktörer*

b) att riksdagen med anledning av propositionen och motion 1985/86:530, yrkande 1, samt med bifall till motion 1985/86:531, yrkande 2, godkänner vad utskottet har förordat om maximigräns för antalet timarvoden under ett dygn.

2. Storleken av veckokursarvode och timarvode (punkt 2)

FöU 1985/86:10

Lennart Blom (m), Gunnar Björk i Gävle (c), Göthe Knutson (m), Olle Aulin (m) och Anita Bråkenhielm (m) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 9 börjar med "Enligt *utskottets*" och slutar med "veckokursarvodets storlek" bort ha följande lydelse:

Enligt *utskottets* mening kommer det av försvarsministern förordade veckokursarvode att bli för litet i jämförelse med timarvode, 100 kr., som utskottet tillstyrker. Utskottet biträder motionerna 528 (c) och 531 (m) i denna del. Veckokursarvode bör alltså enligt utskottets mening bestämmas till 300 kr.

dels att utskottets hemställan (s. 11) i moment 4. c) bort ha följande lydelse:

4. beträffande *ersättningar till instruktörer*

c) att riksdagen med anledning av propositionen, med bifall till motionerna 1985/86:528, yrkande 2, och 1985/86:531, yrkande 3, samt med avslag på motion 1985/86:529, yrkande 2, godkänner vad utskottet har förordat om storleken av veckokursarvode och timarvode.

3. Storleken av veckokursarvode och timarvode (punkt 2)

Kerstin Ekman (fp) och Hans Lindblad (fp) anser

dels att den del av utskottets anförande som på s. 9 börjar med "Enligt *utskottets*" och slutar med "veckokursarvodets storlek" bort ha följande lydelse:

Enligt *utskottets* mening står det föreslagna veckokursarvode och timarvode inte i acceptabel relation till varandra. Veckokursarvode bör ökas och timarvode – såvitt gäller utbildning under lördag eller söndag/helgdag – minskas i förhållande till vad försvarsministern förordar. Utskottet förordar de belopp för arvoden som anges i motion 529 (fp), dvs. 250 kr. för veckokursarvode samt timarvode med 80 kr. under lördag/söndag/helgdag och 100 kr. under övriga dagar. Detta bör riksdagen godkänna.

dels att utskottets hemställan (s. 11) i moment 4. c) bort ha följande lydelse:

4. beträffande *ersättningar till instruktörer*

c) att riksdagen med anledning av propositionen, med bifall till motion 1985/86:529, yrkande 2, samt med avslag på motionerna 1985/86:528, yrkande 2, och 1985/86:531, yrkande 3, godkänner vad utskottet har förordat om storleken av veckokursarvode och timarvode.

Härigenom föreskrivs att 3 § familjebidragslagen (1978: 520) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 §¹

Med tjänstepliktig avses den som har inkallats för att

1. enligt värnpliktslagen (1941:967) eller lagen (1966:413) om vapenfri tjänst fullgöra grundutbildning eller repetitionsutbildning i omedelbar anslutning till grundutbildningen.

2. fullgöra sådan föreskriven utbildning till befattning för kompanibefäl eller motsvarande utbildning som icke fullgörs enligt värnpliktslagen.

3. tjänstgöra vid hemvärdet eller frivilligt utbilda sig för eller tjänstgöra i befattning inom totalförsvaret, om utbildningen eller tjänstgöringen skall pågå minst *fem* dagar i följd och icke ger rätt till dagpenning som motsvarar vad värnpliktig erhåller under repetitionsutbildning eller rätt till lön enligt de grunder som gäller för anställd personal.

Vid tillämpning av bestämmelserna om näringsbidrag avses med tjänstepliktig även den som har inkallats för att fullgöra tjänstgöring enligt civilförsvarslagen (1960:74) eller lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret och den som har inkallats till annan utbildning eller tjänstgöring enligt värnpliktslagen eller lagen om vapenfri tjänst än som anges i första stycket.

3. tjänstgöra vid hemvärdet eller frivilligt utbilda sig för eller tjänstgöra i befattning inom totalförsvaret, om utbildningen eller tjänstgöringen skall pågå minst *fyra* dagar i följd och icke ger rätt till dagpenning som motsvarar vad värnpliktig erhåller under repetitionsutbildning eller rätt till lön enligt de grunder som gäller för anställd personal.

Vid tillämpning av bestämmelserna om näringsbidrag avses med tjänstepliktig även den som har inkallats för att fullgöra tjänstgöring enligt civilförsvarslagen (1960:74) eller lagen (1984:272) om skyldighet för civilförsvarspliktiga att tjänstgöra utanför civilförsvaret och den som har inkallats till annan utbildning eller tjänstgöring enligt värnpliktslagen eller lagen om vapenfri tjänst än som anges i första stycket *samt den som har inkallats för att tjänstgöra vid hemvärdet eller frivilligt utbilda sig för eller tjänstgöra i befattning inom totalförsvaret i andra fall än som anges i första stycket 3.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1987.

¹ Senaste lydelse 1984: 276.

